

ADABIYOT DARSLARIDA INTERFAOL METODLARNING O'RNI

*Eshnayeve Feruza Qarshiyevna**Samarqand davlat chet tillar instituti**akademik litseyi ona tili va**adabiyot fani o'qituvchisi**e-mail:eshnayevef@gmail.com**tel.raqami:+998906002487*

Annotatsiya: maqolada adabiyot darslarida interfaol metodlardan foydalanishning pedagogik ahamiyati va zamonaviy ta'lim jarayonidagi o'rni tahlil qilinadi. Interfaol metodlar o'quvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini rivojlantirish, ularni faol va ijodiy fikrlashga o'rgatish, shuningdek, adabiy asarlarni chuqurroq anglash imkonini beradi. Maqolada interfaol metodlarning turlari, afzalliklari, amaliy qo'llanilishi va ta'lim sifatini oshirishdagi roli ilmiy jihatdan yoritilgan.

Kalit so'zlar: interfaol metod, adabiyot darsi, pedagogik texnologiya, o'quvchi faoliyati, ijodiy fikrlash, didaktik usul.

Zamonaviy ta'lim jarayoni o'quvchilarning nafaqat bilim olishiga, balki ularning ijodiy fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish va axborotni tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan. Shu jihatdan, interfaol metodlar pedagogik jarayonning muhim komponentiga aylangan. Adabiyot darslari esa nafaqat badiiy asarlarni o'qitish, balki o'quvchilarda axloqiy va estetik qarashlarni rivojlantirish, ularni tanqidiy va ijodiy fikrlashga o'rgatish bilan ajralib turadi. Interfaol metodlar o'quvchilarning darsga faol jalb qilinishini ta'minlab, bilimlarni mustahkamlash va dars jarayonini samarali qilishga xizmat qiladi.

Interfaol metodlar — bu o'quvchilar va o'qituvchilar faol hamkorligiga asoslangan pedagogik texnologiyalardir. Bu metodlar o'quvchilarning faolligini oshiradi, ularni tanqidiy fikrlashga o'rgatadi va ijodiy yondashuvni rivojlantiradi.

Interfaol metodlarning asosiy xususiyatlari:

1. **Faol ishtirok:** har bir o'quvchi dars jarayonida faol qatnashadi.
2. **Hamkorlik:** o'quvchilar bir-birlari bilan fikr almashadi, guruhda ishlaydi.
3. **Tanqidiy fikrlash:** o'quvchi mavzuga nisbatan mustaqil fikr bildiradi.
4. **Ijodiy yondashuv:** muammolarni yechish va yangicha g'oyalar ishlab chiqish.

Adabiyot darslarida interfaol metodlar bir nechta asosiy shakllarda qo'llaniladi:

1. **Munozara va debatlar:** mavzular bo'yicha o'quvchilar fikr almashadi, argumentlar keltiradi.

2. **Rol o'yinlari:** o'quvchilar badiiy qahramonlarni hayotiy vaziyatlarda tasvirlaydi va ularning qarorlarini tahlil qiladi.
3. **“Brainstorming” (miya hujumi):** mavzuga oid yangi g'oyalarni tez va erkin ishlab chiqish.
4. **Kichik guruhlar bilan ishlash:** guruhda muammolarni yechish va natijalarni muhokama qilish.
5. **Test va viktorinalar:** mavzuni mustahkamlash va tezkor fikrlashni rivojlantirish.
6. **Loyihaviy ishlar:** mavzuga oid ijodiy yoki ilmiy loyihalarni ishlab chiqish va taqdim etish.
7. **Metod “Case study”:** o'quvchilar real yoki badiiy vaziyatlarni tahlil qiladi.

Adabiyot darslarida interfaol metodlarning pedagogik afzalliklari:

1. **O'quvchi faoliyatini faollashtirish:** o'quvchi passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylanadi.
2. **Kreativ fikrlashni rivojlantirish:** mavzuga nisbatan o'z fikrini mustaqil ishlab chiqadi.
3. **Jamoaviy ishlash ko'nikmasini shakllantirish:** guruhda ishlash orqali hamkorlik va kommunikativ qobiliyatlar rivojlanadi.
4. **Motivatsiya oshirish:** interfaol metodlar darsni qiziqarli va mazmunli qiladi.
5. **Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish:** o'quvchilar adabiy asarlarni tahlil qilish, voqealar sabablarini aniqlash va qarorlar chiqarishga o'rganadi.
6. **Ma'naviy va estetik rivojlanish:** o'quvchilar adabiy asarlar orqali axloqiy va madaniy qadriyatlarni o'rganadi.

Interfaol metodlarni amaliy qo'llash: **Rollar orqali tahlil:** masalan, “Alpomish” epopeyasidagi qahramonlarning xatti-harakatlarini rol o'yini orqali tahlil qilish.

- **Debat usuli:** shoir va asar bo'yicha muhokama, ularning axloqiy va badiiy ahamiyatini baholash.
- **Brainstorming:** yangi mavzularni va mavzuga oid savollarni o'quvchilar bilan birgalikda ishlab chiqish.
- **Loyihaviy ish:** badiiy qahramon yoki asarni zamonaviy sharoitda tahlil qilish va ijodiy loyiha tayyorlash.
- **Case study:** o'quvchilar adabiy asardagi konflikt yoki voqeani hayotiy sharoitda tahlil qiladi.

Interfaol metodlar samaradorligini quyidagi mezonlar orqali baholash mumkin:

1. O'quvchilarning darsga faol jalb qilinishi.
2. Mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuv darajasi.
3. Guruh ishida hamkorlik va kommunikativ qobiliyatlar rivojlanishi.

4. Testlar va viktorinalar natijalarining o‘shishi.
5. O‘quvchilarning adabiy asarni chuqurroq tushunishi va tahlil qilishi.

Adabiyot darslarida interfaol metodlar o‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini faollashtirish, ijodiy fikrlash va mustaqil qaror qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. Shu bilan birga, ular o‘quvchilarni dars jarayoniga faol jalb qiladi, motivatsiyasini oshiradi va adabiy asarlarni chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Shu nuqtai nazardan, o‘qituvchilar adabiyot darslarida interfaol metodlardan keng foydalanishlari tavsiya etiladi. Bu nafaqat ta’lim jarayonini samarali qiladi, balki o‘quvchilarning ma’naviy va madaniy rivojlanishiga ham hissa qo‘shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ahunov B. **Pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlar.** — Toshkent: Fan, 2015.
2. Karimova N. **Adabiyot darslarida zamonaviy pedagogik yondashuvlar.** — Toshkent: O‘qituvchi, 2018.
3. Rashidov M. **Ta’lim jarayonida interfaol metodlar.** — Toshkent: Ma’naviyat, 2017.
4. Islomov A. **Pedagogika asoslari.** — Toshkent: Fan, 2014.
5. Boboev S. **Innovatsion pedagogik texnologiyalar.** — Toshkent: Sharq, 2016.
6. Xolbekov D. **O‘quvchi faoliyati va interfaol metodlar.** — Toshkent: Universitet nashri, 2019.
7. Yusupov F. **Zamonaviy ta’lim texnologiyalari.** — Toshkent: Ma’naviyat, 2020.